

Nâng cao hiệu quả thực hiện chính sách phổ biến, giáo dục pháp luật Việt Nam

Bùi Văn An
Trưởng Chính trị tỉnh Đồng Nai

Việt Nam đang trên con đường hội nhập và phát triển thì việc phổ biến, giáo dục pháp luật (viết tắt PBGDPL) hiện nay giữ vị trí quan trọng trong đời sống xã hội, là một trong những nhiệm vụ quan trọng mà Đảng và Nhà nước đề ra nhằm từng bước nâng cao dân trí pháp luật, nâng cao năng lực áp dụng đúng pháp luật, xác lập kỷ cương, phát huy dân chủ, xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa. Trong phạm vi bài viết này, tác giả đề cập đến một số vấn đề lý luận, thực trạng chung về thực hiện chính sách PBGDPL, trên cơ sở đó xác định một số giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả thực hiện chính sách PBGDPL ở nước ta.

1. Một số vấn đề lý luận cơ bản

Quan điểm về phổ biến, giáo dục pháp luật hiện nay xem phổ biến, giáo dục pháp luật là hoạt động có định hướng, có tổ chức của chủ thể phổ biến, giáo dục pháp luật (nhà nước, đảng chính trị, tổ chức xã hội) tác động một cách thường xuyên, liên tục và lâu dài lên đối tượng được phổ biến, giáo dục pháp luật (mọi cá nhân trong xã hội hoặc một nhóm cá nhân nhất định) nhằm mục đích hình thành ở đối tượng sự hiểu biết pháp luật (tri thức pháp luật) và hình thành nên các hành vi xử sự phù hợp.

Chính sách phổ biến, giáo dục pháp luật là các nội dung quyết định của Nhà nước nhằm xác định vai trò của công tác PBGDPL, lựa chọn các mục tiêu, giải pháp để giải quyết các vấn đề phổ biến, giáo dục pháp luật theo các mục tiêu đã xác định. Thực hiện chính sách PBGDPL là việc triển khai thực hiện các yêu cầu, nhiệm vụ đã được xác định nhằm đạt được mục tiêu PBGDPL mà Nhà nước đã đề ra thông qua việc xây dựng, ban hành, tổ chức thực hiện các văn bản, chương trình, đề án PBGDPL. Hiệu quả thực hiện chính sách PBGDPL được thể hiện thông qua các hoạt động thống kê, điều tra, khảo sát, qua công tác kiểm tra, tổng kết. Tuy nhiên, hiệu quả thực tế mà Nhà nước mong muốn đó chính là tri thức pháp luật của người dân được nâng lên, vi phạm pháp luật trong xã hội ít xảy ra hơn, ý thức tôn trọng pháp luật, nghiêm chỉnh chấp hành pháp luật được diễn ra trên mọi lĩnh vực của đời sống xã hội.

Phổ biến, giáo dục pháp luật nhằm mục đích hình thành ở đối tượng tri thức pháp luật, tình cảm pháp lý và hành vi xử sự phù hợp với các quy định của pháp luật hiện hành. PBGDPL với ý nghĩa là khâu then chốt, quan trọng để chủ trương, chính sách của Đảng, pháp luật của nhà nước thực sự đi vào cuộc sống xã hội. Mặc dù chủ trương, chính sách của Đảng, pháp luật

của nhà nước là đúng đắn, phù hợp với quy luật vận động và phát triển của xã hội, vì lợi ích chung của nhân dân nhưng nếu xem nhẹ, không làm tốt, không có sự quan tâm thích đáng đến công tác tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật thì việc thực hiện pháp luật trên thực tế sẽ kém hiệu quả, chủ trương, chính sách của Đảng, pháp luật của nhà nước sẽ khó đi vào thực tế đời sống. Mặt khác, nếu công tác tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật được quan tâm thực hiện nhưng lại thực hiện không đúng với tinh thần các chủ trương, chính sách của Đảng, pháp luật của nhà nước thì rất dễ dẫn đến các quan điểm lệch lạc, sai trái, xuyên tạc chủ trương, chính sách của Đảng, xem thường kỷ cương pháp luật của nhà nước. Bên cạnh đó, PBGDPL còn là trách nhiệm của nhiều cấp, nhiều ngành, các cơ quan, tổ chức và cá nhân trong xã hội, để thực hiện tốt công tác này cần phải có sự phối hợp chặt chẽ, thường xuyên giữa các cấp, các ngành, mọi cơ quan, tổ chức và cá nhân.

2. Thực trạng chung về thực hiện chính sách phổ biến, giáo dục pháp luật hiện nay

Trong phạm vi cả nước nói chung thời gian qua, việc thực hiện chính sách phổ biến, giáo dục pháp luật được Đảng và Nhà nước liên tục củng cố, nâng cao nhận thức và tăng cường sự lãnh đạo, quản lý về công tác này, thường xuyên quan tâm lãnh đạo, chỉ đạo các cơ quan nhà nước, các đoàn thể, các tổ chức để xác định rõ trách nhiệm và huy động sức mạnh tổng hợp của toàn xã hội tham gia vào công tác tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật, đảm bảo mọi chủ trương, chính sách của Đảng, pháp luật của Nhà nước đều được phổ biến kịp thời, đầy đủ đến toàn thể cán bộ, đảng viên và nhân dân bằng nhiều hình thức đa dạng và phong phú, đã liên tục tuyên truyền, phổ biến cho mọi tầng lớp nhân dân.

Bên cạnh một số kết quả tích cực đã đạt được, việc thực hiện chính sách phổ biến, giáo dục pháp luật hiện nay vẫn còn tồn tại những hạn chế và nhiều vấn đề vướng mắc cần phải tháo gỡ, như:

Một là, công tác phối hợp giữa các cơ quan, ban, ngành và địa phương chưa thường xuyên, chặt chẽ trong tuyên truyền, phổ biến các chủ trương, chính sách, văn bản pháp luật cho cán bộ, công chức, viên chức và nhân dân.

Hai là, các hoạt động phổ biến, giáo dục pháp luật đôi khi vẫn còn mang tính hình thức, áp đặt, chạy theo mục tiêu, nhiệm vụ đặt ra theo các tiêu chí đánh giá hiệu quả bề nổi mang tính định lượng, như: tổ chức được bao nhiêu đợt, buổi tập huấn, số lượng người tham gia, bao nhiêu nội dung luật được phổ biến, đã phổ biến bằng những hình thức nào... mà ít chú trọng đến chất lượng công tác phổ biến, giáo dục pháp luật như: việc tuyên truyền, phổ biến đúng đối tượng và đầy đủ nội dung hay chưa, hình thức phù hợp với từng nhóm đối tượng hay không, khả năng tiếp thu, nâng cao nhận thức, hiểu biết về pháp luật có thay đổi theo chiều hướng tích cực hay không... Nhiều ngành, nhiều cấp đã tổ chức nghiên cứu để tìm ra các hình thức, biện pháp để nâng cao hiệu quả hoạt động của công tác này, nhưng đây là một hoạt động mà kết quả không thể xác định hay định lượng cụ thể được, mà là một quá trình bền bỉ và lâu dài để từng bước nâng cao nhận thức, ý thức pháp luật cho nhân dân.

Ba là, đội ngũ làm công tác phổ biến, giáo dục pháp luật vẫn còn hạn chế về số lượng. Ngoài ra, chất lượng báo cáo viên, tuyên truyền viên pháp luật nhìn chung chưa cao, do một phần trình độ, năng lực có những hạn chế nhất định, một phần do phần lớn báo cáo viên, tuyên truyền viên pháp luật là những người kiêm nhiệm nên xét về mặt kỹ năng, nghiệp vụ phổ biến, giáo dục pháp luật vẫn chưa đảm bảo yêu cầu đặt ra.

Bốn là, sự đầu tư về kinh phí, các điều kiện cơ sở vật chất cho công tác phổ biến, giáo dục pháp luật thật sự chưa đúng mức.

3. Một số giải pháp nâng cao hiệu quả thực hiện chính sách phổ biến, giáo dục pháp luật

Thứ nhất, tăng cường sự lãnh đạo, chỉ đạo của các cấp ủy Đảng và chính quyền các cấp đối với công tác phổ biến, giáo dục pháp luật.

Đây là giải pháp quan trọng không thể thiếu trong việc hoàn thiện quản lý nhà nước về PBGDPL, điều này bắt nguồn từ cơ chế của hệ thống chính trị ở nước ta là Đảng lãnh đạo, nhà nước quản lý, nhân dân làm chủ. công tác PBGDPL phải là nội dung lãnh đạo của các cấp ủy Đảng từ Trung ương, các Bộ, ngành, các địa phương từ tỉnh đến cấp huyện, cấp xã, phải thực

sự xem công tác PBGDPL “là một bộ phận của công tác giáo dục chính trị, tư tưởng, là nhiệm vụ của toàn bộ hệ thống chính trị đặt dưới sự lãnh đạo của Đảng”. Để công tác PBGDPL trở thành nội dung lãnh đạo của các cấp ủy Đảng trước tiên cần phải nâng cao nhận thức của cán bộ, đảng viên về vai trò, ý nghĩa và tầm quan trọng của công tác PBGDPL. Các cấp ủy Đảng cần quán triệt các quan điểm, chủ trương, chính sách của Đảng về PBGDPL trong các văn kiện, nghị quyết, chỉ thị của Đảng. Thực tế cho thấy, các chủ trương, chính sách nào của Đảng được tuyên truyền, quán triệt tốt thì việc triển khai thực hiện sẽ đem lại hiệu quả thiết thực, đầy đủ và dễ đi vào thực tế đời sống hơn.

Thứ hai, nâng cao hiệu quả thực hiện chính sách phát triển chất lượng nguồn nhân lực trong công tác phổ biến, giáo dục pháp luật, như:

- Thực hiện chính sách về đào tạo, bồi dưỡng

Muốn thực hiện tốt chính sách PBGDPL thì trước hết phải có một bộ máy thống nhất, có một đội ngũ cán bộ đủ năng lực, phẩm chất để làm công tác PBGDPL. Đội ngũ này phải được đào tạo, bồi dưỡng về phẩm chất chính trị lẫn chuyên môn nghiệp vụ ngang tầm với yêu cầu, nhiệm vụ được đặt ra. Trước hết, bồi dưỡng về chính trị là để nâng cao hiểu biết về quan điểm, đường lối, chính sách của Đảng và pháp luật của nhà nước trong việc lãnh đạo, chỉ đạo đối với PBGDPL. Thông qua việc bồi dưỡng sẽ giúp nâng cao năng lực cho cán bộ, công chức, đồng thời qua đó khơi dậy tinh thần trách nhiệm, lòng nhiệt huyết và sự tận tụy với công việc. Thứ hai, bồi dưỡng về chuyên môn nghiệp vụ đối với đội ngũ làm công tác PBGDPL là điều hết sức cần thiết, nhất là đối với đội ngũ hoạt động ở cơ sở. Đội ngũ làm công tác PBGDPL cần phải được tiêu chuẩn hóa, được đào tạo, bồi dưỡng thường xuyên, phải nắm vững kiến thức pháp luật, có kỹ năng truyền đạt, thuyết phục, có phương pháp, cách thức tiếp cận thông tin mới, nhanh nhạy nắm bắt chủ trương, chính sách mới của Đảng, pháp luật của nhà nước. Trong đó, tập trung vào lực lượng bao gồm đội ngũ làm công tác quản lý tổ chức và hoạt động PBGDPL như cán bộ, công chức lãnh đạo, quản lý các cơ quan tư pháp; đội ngũ trực tiếp thực hiện công tác PBGDPL chuyên trách hoặc kiêm nhiệm như: công chức thuộc bộ phận trực tiếp thực hiện công tác PBGDPL của các cơ quan tư pháp, các tổ chức pháp chế; báo cáo viên, tuyên truyền viên pháp luật các cấp; giảng viên giảng dạy pháp luật, giáo viên giảng dạy giáo dục công dân.

- Thực hiện chính sách về thu hút nguồn nhân lực tham gia

Bên cạnh vấn đề đào tạo, bồi dưỡng nguồn nhân lực thực hiện PBGDPL, cũng cần quan tâm đến

những người tham gia vào công tác PBGDPL thông qua các hoạt động chuyên môn nghiệp vụ của họ như: Luật sư, Trợ giúp viên pháp lý, phóng viên, biên tập viên phụ trách các chuyên mục pháp luật, cán bộ, công chức các cơ quan thực thi pháp luật, hòa giải viên ở cơ sở,... đối với lực lượng này cần có những chế độ đãi ngộ, thu hút phù hợp và thường xuyên bồi dưỡng cho họ kỹ năng PBGDPL thông qua hoạt động chuyên môn. Cùng cố, kiện toàn đội ngũ pháp chế của các tổ chức pháp chế thuộc các Bộ, ngành Trung ương, các sở, ban, ngành cấp tỉnh để đảm bảo cho công tác PBGDPL trên từng lĩnh vực, ngành nghề được thực hiện có hiệu quả.

Thứ ba, tiếp tục hoàn thiện các chính sách về phổ biến, giáo dục pháp luật.

Hoàn thiện chính sách về công tác PBGDPL được thực hiện thông qua việc xây dựng, sửa đổi, ban hành các văn bản quy phạm pháp luật theo hướng quán triệt và thể chế hóa quan điểm của Đảng về phát huy dân chủ, xây dựng và hoàn thiện nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa của nhân dân, do nhân dân, vì nhân dân. Đồng thời, việc xây dựng, hoàn thiện pháp luật về PBGDPL cần đảm bảo sự đồng bộ, thống nhất với các văn bản pháp luật trong hệ thống pháp luật ở nước ta. Trước mắt, cần tiến hành tổng kết đánh giá tình hình triển khai thực hiện Luật phổ biến, giáo dục pháp luật và các văn bản quy phạm pháp luật có liên quan để có được cơ sở thực tiễn, có cái nhìn chung nhất và đánh giá được những ưu khuyết điểm của các văn bản quy phạm pháp luật đang được áp dụng để từ đó sửa đổi, bổ sung nhằm hoàn thiện hơn các văn bản quy phạm pháp luật về PBGDPL, tạo cơ sở pháp lý vững chắc, đầy đủ góp phần hoàn thiện các chính sách về PBGDPL.

Thứ tư, tăng cường các hoạt động đánh giá việc thực hiện chính sách phổ biến, giáo dục pháp luật.

Đánh giá việc thực hiện chính sách PBGDPL có thể thông qua các hoạt động thống kê, kiểm tra, sơ kết, tổng kết. Các hoạt động này nhằm nắm bắt được những thông tin, số liệu về kết quả công tác PBGDPL đã được thực hiện, đánh giá được những kết quả của công tác PBGDPL, chỉ ra những mặt làm được và những mặt chưa làm được, phân tích những ưu, khuyết điểm và nguyên nhân trong lãnh đạo, chỉ đạo của cấp ủy Đảng và chính quyền đối với công tác PBGDPL. Kiểm tra việc thực hiện công tác PBGDPL là hoạt động không thể thiếu trong quản lý nhà nước về PBGDPL, tinh thần chung của các đợt kiểm tra công tác PBGDPL là tìm hiểu những khó khăn, vướng mắc trong quá trình triển khai thực hiện để cùng nhau tìm ra những giải pháp tháo gỡ.

Kết luận: Đảng, Nhà nước cần linh hoạt trong triển khai các giải pháp nêu trên và thực hiện một cách

đồng bộ, kịp thời phù hợp với từng thời điểm, và vùng miền để làm tăng tính hiệu quả việc phổ biến chính sách pháp luật đến với người dân được thực tế hơn. Đồng thời, căn cứ trên những kết quả đạt được từ các cơ quan quản lý nhà nước về PBGDPL phải tiếp tục nghiên cứu, kịp thời bổ sung, giải quyết những phát sinh nhằm hoàn thiện hơn nữa các chính sách về PBGDPL.

Bên cạnh đó, cần nhân rộng và phát huy những tấm gương điển hình đã triển khai PBGDPL thành công đến với cán bộ, công chức, viên chức và người dân cả nước./.

Tài liệu tham khảo

Đảng Cộng sản Việt Nam (2003), Chỉ thị số 32-CT/TW ngày 09/12/2003 của Ban Bí thư Trung ương Đảng (khóa IX) về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng trong công tác phổ biến, giáo dục pháp luật, nâng cao ý thức chấp hành pháp luật của cán bộ, nhân dân.

Đảng Cộng sản Việt Nam (2007), Thông báo Kết luận số 74-TB/TW ngày 11/5/2007 của Ban Bí thư Trung ương Đảng (khóa X) về tiếp tục thực hiện Chỉ thị số 32-CT/TW.

Đảng Cộng sản Việt Nam (2011), Kết luận số 04-KL/TW ngày 19/4/2011 của Ban Bí thư Trung ương Đảng khóa IX về kết quả thực hiện Chỉ thị số 32-CT/TW ngày 09/12/2003 của Ban Bí thư Trung ương Đảng (khóa IX) về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng trong công tác phổ biến, giáo dục pháp luật, nâng cao ý thức chấp hành pháp luật của cán bộ, nhân dân.

Quốc hội (2012), Luật phổ biến, giáo dục pháp luật, 2012.

Phan Chí Hiếu (2015), "Quan điểm của Đảng và nhà nước ta về tiếp cận pháp luật trong điều kiện xây dựng nhà nước pháp quyền", Tạp chí Dân chủ và Pháp luật, (số chuyên đề Tiếp cận pháp luật), tr. 5-13.